

CZU: 373.3:37.02:37.091.12

DOI: 10.36120/2587-3636.v39i1.114-121

IMPACTUL ȘCOLII PRIMARE ÎN ASIGURAREA CONTINUITĂȚII ÎNTRE NIVELURILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Angela CURACIȚCHI, dr., conf. univ.

<https://orcid.org/0000-0003-1895-4470>

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Natalia POPA, dr., conf. univ.

<https://orcid.org/0000-0002-9296-1284>

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat. Articolul dezvăluie aspecte de continuitate între niveluri de educație în ceea ce privește sarcinile abordate, integrarea conținutului și alegerea metodelor de predare eficiente. Etapele descrise ale procesului de continuitate vizează un sistem de acțiuni din partea diversilor participanți la procesul educațional pentru rezolvarea problemelor apărute în acest proces. Articolul pune accent pe școala primară ca obiect al etapelor de adaptare anterioare și ulterioare, concentrându-se pe organizarea procesului de adaptare cu succes a elevilor de clasa I și a V-a.

Cuvinte cheie: învățământ primar, continuitate, procesul educațional, principiu, etapă.

THE IMPACT OF PRIMARY SCHOOL IN ENSURING CONTINUITY BETWEEN EDUCATIONAL LEVELS

Summary. The article reveals aspects of continuity between levels of education in terms of the tasks being addressed, the integration of content, and the choice of effective teaching methods. The described stages of the continuity process aim at a system of actions from various participants in the educational process to solve problems arising in this process. The article emphasizes primary school as an object of preceding and subsequent adaptation stages, focusing on the organization of the process for the successful adaptation of first-graders and fifth-graders.

Keywords: primary education, continuity, educational process, principle, stage.

Actualmente continuitatea reprezintă cel mai important factor care eficientizează procesul educațional. Acesta asigură interacțiunea principalelor obiective, a conținuturilor și strategiilor didactice și educaționale la fiecare nivel de învățământ și având drept scop crearea unui proces educațional continuu. Asigurarea continuității este considerată una dintre condițiile esențiale pentru formarea și dezvoltarea personalității copilului. Problema continuității reprezintă una dintre cele mai actuale probleme ale contemporaneității.

Principalul aspect al continuității este schimbul de experiență între cadrele didactice de la fiecare nivel de învățământ, activitatea lor comună, care permite evitarea dificultăților la noul nivel și ajută copiii să se adapteze la noile condiții de învățare, la cerințele unui număr mai mare de profesori și la volumul de muncă școlară.

În dicționarul pedagogic editat de B. M. Bim-Bad, continuitatea este definită ca „stabilirea unei legături necesare și a unei corelații între părțile unei discipline studiate la diferite niveluri de învățământ”, dar și ca cerințele impuse modalităților de însușire a

activităților la fiecare etapă de studiu, formelor, metodelor și tehnicilor de lucru pentru asimilarea acestora [6, p.213].

O definiție mai completă a conceptului de continuitate este oferită de A. A. Leontiev: „...prin continuitate înțelegem existența unui lanț consecutiv de sarcini educaționale pe parcursul întregului proces de învățământ, care trec una în alta și asigură un progres constant, obiectiv și subiectiv, al elevilor la fiecare etapă succesivă. Continuitatea este înțeleasă ca o succesiune la granițele diferitelor etape sau forme de educație (grădiniță – școală, școală – universitate, universitate – învățământ postuniversitar), adică, în cele din urmă, ca o organizare unitară a acestor etape sau forme în cadrul unui sistem educațional integrat ” [5, p. 28-29].

Conform cercetătorilor V. Pascari și V. Mislitchi, continuitatea dintre instituția preșcolară și școala primară se bazează pe următoarele principii: principiul dezvoltării psihofiziologice a copiilor, principiul unității sistemului educațional, principiul respectării ritmului propriu de dezvoltare a copilului, principiul orientării și integrării acestuia într-o nouă etapă a procesului educațional, precum și principiul interacțiunii și colaborării dintre educator, învățător, profesor [1, 2].

Totodată trecerea de la nivelul învățământului primar la gimnazial reprezintă o schimbare esențială pentru elevi. În primul rând, elevii trebuie să facă față tranziției de la un mediu în care un singur învățător predă majoritatea disciplinelor școlare și îndeplinește rolul de ghid și protector, la un sistem în care fiecare disciplină este predată de profesori diferiți. Totodată, în clasele gimnaziale, aceștia trebuie să se adapteze la stiluri variate de predare și evaluare. Aceste schimbări, care trebuie asimilate într-un interval relativ scurt, pot genera stres pentru un copil aflat încă la o vârstă fragedă. În plus, intrarea în clasa a V-a coincide cu transformări fiziologice specifice vârstei, ceea ce adaugă un factor suplimentar de stres, întrucât elevii nu doar că trebuie să se adapteze la un nou mediu educațional, dar și la schimbările propriului corp [3].

Pentru a soluționa cu succes problema continuității, este necesar ca tranziția de la un nivel de învățământ la altul să se realizeze cât mai devreme printr-un sistem de măsuri la care să participe cadrele didactice și elevii din aceste niveluri. Tranziția „lină” are loc în trei etape: pregătitoare, de adaptare și de stabilizare.

Fiecare dintre aceste etape implică obiective specifice, structurează activitatea cadrelor didactice de la fiecare nivel și determină caracteristicile colaborării acestora.

La etapa *pregătitoare* se elaborează acțiuni comune ale cadrelor didactice de la fiecare nivel; se desfășoară pregătirea emoțională a profesorilor pentru a lucra cu elevii veniți din etapa anterioară; se organizează sesiuni de informare pentru părinți privind particularitățile continuării educației la următorul nivel; se asigură sprijin psihologic pentru elevi, în vederea unei adaptări eficiente.

În această perioadă, profesorii analizează datele elevilor, studiază, dacă este posibil, portofoliul acestora realizat la nivelul anterior și stabilesc condițiile optime pentru progresul elevului în noul mediu educațional. De asemenea, în cadrul activităților pregătitoare organizatorice, profesorii din ciclul următor asistă la lecțiile susținute la nivelul anterior, se familiarizează cu cerințele academice specifice fiecărui nivel, colaborează pentru ajustarea strategiilor didactice și de evaluare.

Se dezvoltă o colaborare între toate structurile implicate în procesul educațional, stabilindu-se principalele forme și metode de lucru, precum și recomandări pentru profesori și părinți.

În perioada de *adaptare*, conform cercetărilor A. K. Mendîgalieva, este monitorizat nivelul de anxietate al elevilor printr-o evaluare psihologică realizată în trei etape: diagnoza inițială, diagnoza la începutul perioadei de adaptare și diagnoza finală. Prin asigurarea unei susțineri psihopedagogice eficiente în această perioadă, se creează condițiile necesare pentru integrarea de succes a elevilor în noua etapă [4].

Principalele obiective ale perioadei de adaptare sunt:

1. Crearea unui mediu adaptativ și de dezvoltare pentru elevii care au trecut la noul nivel educațional.
2. Organizarea sprijinului psihopedagogic pentru elevi în timpul perioadei de adaptare.
3. Implementarea unui sistem de lucru diferențiat și individualizat, în vederea eliminării factorilor care împiedică adaptarea cu succes.
4. Coordonarea acțiunilor cadrelor didactice pentru dezvoltarea competențelor școlare ale elevilor.
5. Realizarea unei analize intermediare a progresului elevilor în perioada de adaptare.

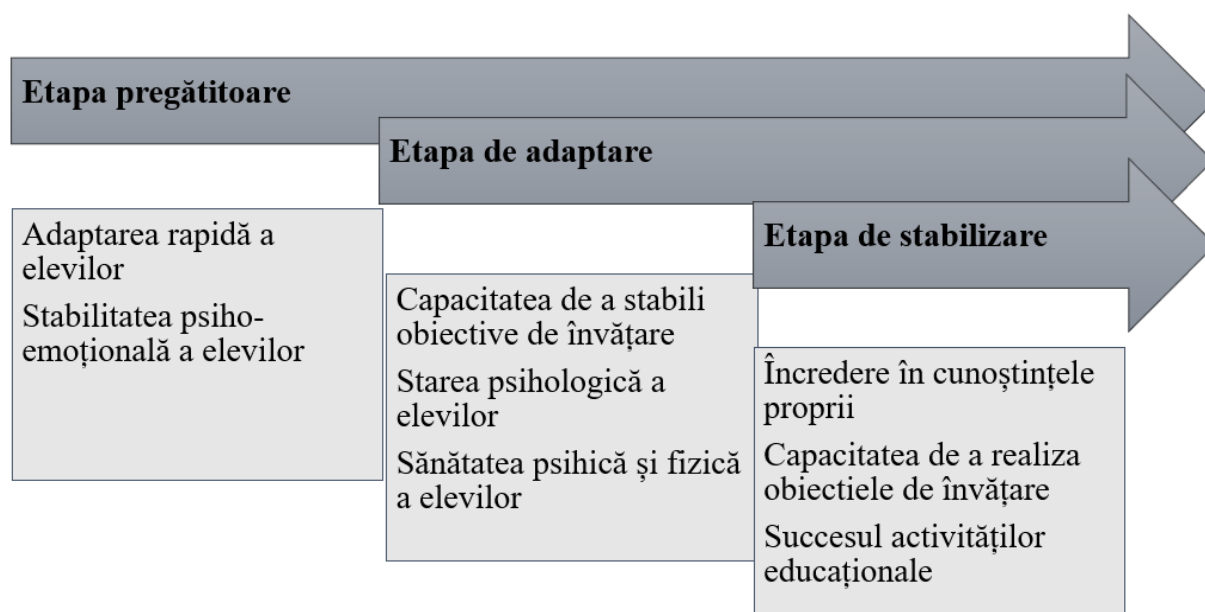

Figura 1. Factori esențiali ai continuității

Pe parcursul acestei perioade, se urmărește modelul de interacțiune „profesor-elev” și modelul de ajutor reciproc „elev-elev”; se evaluează nivelul de pregătire al elevilor pentru noul nivel educațional prin teste inițiale; se asigură sprijin psihopedagogic individualizat.

Perioada de *stabilizare* reprezintă etapa analitică de evaluare a rezultatelor perioadei de adaptare, desfășurată de psihologi în colaborare cu diriginții, precum și etapa de proiectare a acțiunilor viitoare pentru adaptare. În cadrul acestei etape se identifică soluții pentru problemele apărute în procesul de organizare și desfășurare a perioadei de adaptare.

Succesul fiecărei etape depinde de o serie de factori esențiali (fig. 1).

Fiecare etapă a continuității include un sistem de acțiuni didactice și psihopedagogice care permit asigurarea unității obiectivelor educaționale și de formare la fiecare nivel de învățământ, respectând cerințele valeologice. Acest lucru creează, în perioada de tranziție, un climat psihologic și emoțional confortabil atât pentru elevi, cât și pentru profesori.

Etapa pregătitoare este esențială pentru informarea tuturor participanților referitor la procesul educațional cu privire la particularitățile adaptării. O etapă de adaptare bine organizată le permite elevilor să se acomodeze fără dificultăți la noile condiții de învățare, cu sprijin psihologic și pedagogic adecvat. Perioada de stabilizare este etapa de analiză și de evaluare a măsurilor implementate pentru adaptarea elevilor, contribuind astfel la succesul acestora la noul nivel educațional.

Toate etapele sunt interconectate: fiecare este o continuare a celei precedente, iar niciuna nu poate fi omisă.

Pentru a construi un sistem educațional de continuitate și dezvoltare, este necesar să se țină cont de condițiile organizatorice și pedagogice care îi asigură succesul și eficiența: continuitate, integralitate și sistematizare.

Dacă procesul de tranziție de la un nivel la altul este continuu, metodele de predare alese și aplicate prin eforturile comune ale profesorilor din ambelor niveluri influențează pozitiv rezultatele și succesul elevilor.

Dacă procesul de tranziție este integrat, elevii își dezvoltă competențele dobândite la etapele anterioare și le consolidează la nivelurile următoare, facilitând astfel procesul continuității educaționale.

Dacă procesul este sistemic, profesorii sunt preocupați de calitatea competențelor formate la elevi în raport cu disciplinele predate la ambele niveluri între care se asigură continuitatea.

În procesul de asigurare a continuității, L. S. Soboleva subliniază importanța mai multor tipuri de continuitate:

1. Continuitatea la nivel de obiective – presupune subordonarea întregului proces educațional unei idei comune: adaptarea elevului, dezvoltarea competențelor sale, creativității, inițiativei, curiozității, conștiinței de sine și autoevaluării.

2. Continuitatea la nivel de conținuturi – se axează pe crearea unor curricula corelate și armonizate, ținând cont de activitățile dominante.
3. Continuitatea la nivel de strategii didactice – vizează selecția unor mijloace didactice comune și elaborarea unor abordări unitare pentru organizarea procesului educațional, bazându-se pe strategii didactice și de evaluare adecvate vârstei elevilor.
4. Continuitatea psihologică – este asigurată de îmbunătățirea formelor și metodelor procesului educațional, având în vedere particularitățile generale ale vârstei elevilor. Aceasta presupune un echilibru între sarcinile intelectuale, fizice și emoționale, bazându-se pe o comunicare pozitivă. Respectarea acestor condiții este responsabilitatea psihologilor școlari.
5. Continuitatea managerială – asigură implementarea unor abordări comune în gestionarea și organizarea procesului educațional prin activități comune desfășurate de participanții procesului educațional, cum ar fi consilii pedagogice, mese rotunde, seminare practice, ședințe comune ale comisiilor metodice ale învățătorilor și profesorilor specialiști, psihologilor, diverse evenimente și lecții deschise [7].

Considerând învățământul primar ca etapă anterioară sau ulterioară unui nivel educațional, apar o serie de probleme care necesită soluționare imediată.

Printre problemele continuității în tranziția de la grădiniță la școala primară se numără dificultăți care pot fi inițiate de învățătorul clasei I, de elevul care pășește în clasa I, de părinții acestuia sau de administrația școlii.

**Tabelul 1. Sistemul de acțiuni corective
în vederea soluționării problemelor de adaptare a elevilor de clasa I**

Inițiator de probleme	Probleme ale continuității	Subiectul care soluționează problema	Sistemul acțiunilor corective
<i>Învățătorul claselor primare</i>	• Trecerea bruscă la activitatea de învățare • Cerința de a demonstra independența, care încă nu este formată • Dezacorduri în predare și evaluarea de către învățătorul-diriginte și profesori specialiști	<i>Administrația</i> (director adjunct pentru învățământul primar)	• Durata lecțiilor de 35 minute în primele două săptămâni ale lunii septembrie. • Formarea abilităților de învățare independentă prin intermediul produselor prevăzute de evaluarea criterială prin descriptori. • Discutarea problemei la o ședință comună a comisiei metodice ale învățătorilor claselor primare și a profesorilor specialiști pe discipline care predau în clasele gimnaziale.

<i>Învățătorul claselor primare</i>	• Neînțelegere/înțelegerea greșită a sistemului „primelor cerințe” • Frica față de învățare • Autosocializarea	Învățătorul claselor primare Psiholog	• Explicații repetate a responsabilităților elevilor și a regulilor de comportament în mediul școlar; • Crearea unor instrucțiuni „mici”. • Demonstrarea unei atitudini prietenoase, pozitive. • Organizarea activităților în grup. • Crearea unui mediu emoțional apropiat de nivelul anterior;
<i>Părinții elevului</i>	• Socializarea copilului • Sarcinile zilnice de învățare	Învățătorul claselor primare Psiholog	• Comunicarea interactivă. • Respectarea regulamentului privind managementul temelor pentru acasă. • Familiarizarea cu rezultatele diagnosticării
<i>Administrația instituției de învățământ (director adjunct pentru învățământul primar)</i>	• Lipsa motivației pentru cooperarea între învățătorii claselor primare și educatori din grădinițe.	Directorul școlii	• Inițierea unor cursuri de formare profesională continuă în domeniul problemelor de adaptare psihopedagogică. • Control asupra activității directorului adjunct pentru învățământul primar. • Monitorizarea nivelului de organizare a mediului școlar. • Control asupra proiectării activităților de către învățătorii claselor primare în perioada de adaptare.

Problema continuității și adaptării elevilor din învățământul primar la gimnaziu necesită un efort considerabil de timp și o colaborare strânsă între întregul colectiv didactic, administrația instituției de învățământ, serviciul psihologic al instituției de învățământ, cu sprijinul părinților și al elevilor înșiși, care trebuie să fie pregătiți să accepte noile condiții ale vieții școlare. În această perioadă, un rol esențial îl joacă activitatea pregătitoare a profesorilor care încep să lucreze cu elevii de clasa a V-a. În acest sens, este important să fie luate în considerare următoarele acțiuni:

1. La nivelul elevilor:

- Organizarea ședințelor de informare cu elevi pentru a le explica structura procesului educațional la gimnaziu.
- Monitorizarea activităților de familiarizare a elevilor de clasa a IV-a cu regulile de conduită din gimnaziu.
- Supravegherea modului în care elevii respectă cerințele educaționale stabilite de învățătorii nivelului primar de învățământ și de profesorii specialiști pe discipline din gimnaziu.
- Organizarea unor vizite ghidate în gimnaziu pentru a face cunoștință cu sistemul de săli de clasă specifice fiecărei discipline școlare.

- Urmărirea implicării elevilor în activități extracurriculare comune elevilor din clasele primare și gimnaziale.
2. La nivelul profesorilor:
- Organizarea lecțiilor deschise la care să participe atât învățătorii din clasele primare, cât și profesorii de gimnaziu.
 - Facilitarea familiarizării reciproce cu prevederile curricula disciplinare ale claselor a IV-a și a V-a prin ședințe comune ale comisiilor metodice.
 - Organizarea unui test comun de evaluare a cunoștințelor la matematică și limba și literatura română pentru elevii de clasa a IV-a, realizat de învățătorii claselor primare și profesorii de gimnaziu.
 - Desemnarea unor responsabili pentru implementarea măsurilor corective necesare la începutul perioadei de adaptare.
 - Crearea unor condiții optime pentru o adaptare reușită a elevilor la specificul procesului educațional din gimnaziu, cu implicarea activă a profesorilor specialiști pe discipline.
3. La nivelul părinților:
- Organizarea unei ședințe generale cu părinții pentru a-i informa despre structura procesului educațional în clasele gimnaziale.
 - Sprijinirea organizării unor activități comune între profesori, elevi și părinți pentru a facilita comunicarea și a crea un mediu de colaborare pozitivă.
 - Implicarea părinților în activitățile extracurriculare desfășurate de către diriginții claselor a V-a.
 - Asigurarea informării părinților cu privire la particularitățile procesului educațional din gimnaziu.
 - Organizarea unor întâlniri cu părinții pentru a discuta despre dificultățile și consecințele dezadaptării școlare.
 - Încurajarea părinților să ofere sprijin diriginților în organizarea activităților educaționale și extracurriculare pentru copii.

Implementarea acestor măsuri în cadrul procesului de continuitate educațională permite coordonarea eficientă a tuturor participanților la procesul instructiv-educativ din diferitele niveluri de învățământ și identificarea unor soluții eficiente pentru tranziția elevilor de la un nivel la altul.

Bibliografie

1. MÎSLIȚCHI, V. Continuitatea în formarea competențelor lingvistice la copiii de vîrstă preșcolară mare și școlară mică. Autoref. tezei de dr. în pedagogie, Chișinău, 2011.

2. PASCARI, V. Funcționalitatea integralității și continuității în educația copiilor de 6-9 ani. Teză de doctor habilitat în științe ale educației, Chișinău, 2023. Disponibil: https://www.anacec.md/files/Pascari_teza.pdf [citat 2025-02-14]
3. Repere metodologice privind asigurarea continuității la nivelul clasei a IV-a și a V-a din perspectiva implementării Evaluării Criteriale prin Descriptori (ECD). Chișinău: MEC, 2018. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/repere_ecd_cl_i_v_v_ro.pdf [citat 2025-02-14].
4. MENDYGALIEVA, A. K. The problem of continuity of the educational process in primary and basic school. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-preemstvennosti-obrazovatelnoy-protsessa-v-nachalnoy-i-osnovnoy-shkole/viewer> [citat 2025-02-14].
5. ЛЕОНТЬЕВ, А.А. *Непрерывность и преемственность образования*. Образовательная система «Школа 2100». Педагогика здравого смысла. М.: Баллас, 2006. 306 с.
6. Педагогический энциклопедический словарь /Под. ред. Б. М. Бим-Бада. М., 2009. 527 с.
7. СОБОЛЕВА, Л.С. Современные тенденции обеспечения преемственности дошкольного и начального общего образования
Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-tendentsii-obespecheniya-preemstvennosti-doshkolnogo-i-nachalnogo-obshchego-obrazovaniya/viewer> [citat 2025-02-11].

Recepționat / Received: 15.02.2025

Acceptat / Accepted: 18.03.2025

Email: popa.natalia@upsc.md